

KALAUZ

A SIKETNÉMÁK OKTATÁSA ÉS NEVELÉSE TERÉN.

HAVI FOLYÓIRAT.

ELŐFIZETÉSI ÁRA :

Egész évre 2 frt 50 kr.

Egyes szám ára : 25 kr.

Felelős szerkesztő és kiadó :

Scherer István

Vác, Erzsébet tér 892.

HIRDETÉSEK ÁRA :

Soronként 15 kr.

Bélyegilleték 30 kr.

Előfizetési felhívás a „Kalauz“ II. évfolyamára.

Az első évfolyam utolsó számában röviden vázoltuk már, hogy mily irányban kívánjuk lapunkat a jövőben vezetni. Két irányt tüztünk ki különösen. Első, hogy a siketnémáknak barátokat szerezzünk; második, hogy a siketnéma-tanítókat tovább képzésükben támogassuk.

A siketnémák ügye iránt való érdeklődés felébresztésének fokozása kedvéért elhatároztuk, hogy már ez évfolyamban megkezdjük azon férfiak arczképeit közölni, a kik eszerencsétlenek segélyezésében közvetlen, vagy közvetve érdemeket szereztek.

Hiszszük, hogy a példákra közvetlen rámutatva sikerülni fog buzdítólag hatni egyesekre, a kik talán — látva, hogy mily csekély áldozattal, minő jótéteményt gyakorolhatnak — melegen fel fogják karolni a siketnémák elhagyott ügyét. Megnyitjuk ez arczkép sorozatot Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter ur ő nmlgának sikerült arczképével s egyuttal más helyen adjuk rövid vázlatát azon intézkedéseknek, a melyeket miniszterségének ideje alatt a siketnémák érdekében elrendelt.

A második irány — bárha a nagy közönséget kevésbé érdekli, épp oly fontosságu, sőt nagyobb figyelemben részesítendő.

Nemcsak arra kell törekednünk, hogy lelkes tanítókat nyerjünk, de iparkodnunk kell azon is, hogy őket lelkesültségükben megtartsuk. Czikkeinknek, midőn oktatólag akarnak hatni, egyuttal buzdító hatást is kell gyakorolniok s kitartásra ösztönözniök. A siketnéma-tanítónak oly sok akadályt kell legyőznie, annyifélekép kell foglalkoznia, hogy nem csoda ha türelmét veszti s egyuttal lelkesedése lelankad.

A biztató, buzdító, oktató barát szerepét akarja lapunk elvállalni továbbra is és kérjük kartársainkat, a kiknek élettapasztalatai mindenesetre igen sok buzdítót és oktatót tar-

talmaznak, tegyék közkinccsé azokat s bocsássák rendelkezésünkre.

Lapunk továbbra is havonként fog megjelenni s előfizetési ára 2 frt 50 kr. marad.

Az előfizetési pénzeket kérjük a »Kalauz szerkesztőségének« Erzsébet-tér 892. sz. címre küldeni.

A kartársak s az érdeklődő közönség szíves pártolását kéri

V á c z, 1888. augusztus hó

Scherer István,
szerkesztő-kiadó.

Trefort Ágoston.

Nem feladatunk s nem is vagyunk hivatva, hogy vallás és közoktatásügyi ministerünk életrajzát adjuk. Lapunk tere szűk volna ahhoz, hogy oly hosszú élet és tevékeny működést méltóan leirhassunk, csak csekély, de ránk nézve igen fontos részét óhajtjuk szíves olvasóinkkal megismertetni.

Pauler Tivadar letette a közoktatási tárczát s utódja 1872. szeptemberben Trefort Ágoston lett. A siketnéma oktatás-ügy közel ért forduló pontjához s azt ugyanazon év nov. 5-én el is érte. E napon látogatta meg ugyanis az új minister az intézetet Hegedüs Candid, Kárffy Titusz és Gönczy Pál kíséretében.

A tapasztaltak nem elégitették ki. Több tevékenységet s mozgalmasabb életet kívánt, a mire valóban szükség is volt, hogy az intézet legalább a művelt nyugot intézeteinek színvonalára emelkedhessék. Az intézet helyiségei s berendezésén is talált javítani valókat s látta, hogy itt tenni kell, hogy a kormányt szemrehányás ne érhesse. S tett.

A legelső hiányt az intézet vezetésében találta fel s igen helyesen. Az akkori igazgató, még a régi iskola hive, a jelbeszéd mellett foglalt állást, daczára annak, hogy a mesterséges hangbeszéd tanítását, melyet szerinte a magyar nyelvben majdnem legyőzhetlen akadályokat képező torok stb. hangok miatt behozni nem lehet, a külföldi intézetek, mert a gyakorlati életben nagy haszonnal járó előnyei vannak, sikerrel alkalmazzák. A haladás legnagyobb akadályát az igazgatóban ismervén fel, a

következő év elején nyugdíjazását elhatározta s helyébe Fekete Károlyt, az intézet eddigi első tanárát nevezte ki.

Ez által ki volt tűzve az irány, mely felé az intézetnek haladnia kellett, mert Fekete Károlyról tudva volt, hogy a német módszer lelkes követője.

Az intézet beléletét illetőleg is czélszerű javításokat rendelt el. A növendékek tisztaságát még nagyobb mérvben előmozdítandó, fürdőszoba berendezését hagyta meg, de a czélszerűtlen építkezés — az épület nem siketnéma intézetnek volt szánva eredetileg — ez üdvös intézkedést meggyorsította.

Még ugyanazon évben külön kórház s mosókonyha állíttatott föl s a növendékek étkezése is megjavíttatott. Nem mult el év, mely a siketnémák tanítását illetőleg üdvös intézkedéseket ne teremtett volna. A hazai intézetek csekély számát a tanerők nem létezésének, mint oknak, tulajdonítván, gondoskodását ez irányban terjesztette ki első sorban s így született meg az 1879. évi 19,383. számú rendelet, mely a tanerőnyerés módozataival foglalkozik. Még előbb rendszeresítették a vácsi intézetnél a tanárgyakornoki állás, melynek czélja volt az intézet s az új iskolák számára képezni ki a tanerőket. Hogy még gyakrabban nyerhetők legyenek a tanerők, küldetett 1873-ban az állami tanító s tanítónőképző intézetek igazgatóihoz azon rendelet, hogy javaslatot terjesszenek elő: mi módon volna lehetséges, a képző intézetek növendégeit, bár részben, egyszersmind a siketnéma-oktatás módjába is bevezetni. A vélemények nagyon eltérők voltak, de ideiglenesen három tanítóképzőnél határozta el a minister úr, hogy kísérletet tesz. A kísérlet nem vezetett eredményre, azon igen egyszerű oknál fogva, mert az előadó tanároknak is tanulniok kellett volna még a különleges módszert s miután a vácsi intézet tanárai nélkülözhetlenek voltak, nem volt senki, aki a leendő tanítóknak kellő útmutatással szolgálhatott volna.

Miután ily módon nem sikerült tanerőket nyerni, a vácsi intézet tanárgyakornokai szaporíttattak s egyuttal elhatározta a folyton tevékeny minster úr, hogy Szegeden újabb intézetet nyit. A pénzügyi helyzet oly akadályt gördített szándéka elé, amit még eddig nem sikerült legyőznie.

Ugyanez időben tovább fejlesztette egyedüli intézetünket s hogy a mai kor követelményeinek megfelelőbb legyen, egyik szárnyához két izben (1876—1882) is újabb termeket építtetett, együt-

tal a növendékek számát is szaporítani szándékolta, hogy így minél több szerencsétlen részesülhessen tanításban.

Az intézet ma — a mennyiben ily régi épületnél lehetséges volt — kiállja a versenyt bármely más intézettel berendezés tekintetében.

De nemcsak a növendékek érdekében terjesztette ki Ő Nmsga figyelmét minden tekintetben, de tudva azt, hogy ha a testi nevelés követelményeinek eleget teszünk, épp oly fontos, hogy a szellemi képzést is ugyanoly mértékben mozdítsuk elő, a tanárok gondosabb kiképzését is feladatul tűzte ki. Így született meg az említett számú ideiglenes utasítás s ugyancsak ennek érdekében történt, hogy az igazgató a rendes tanítás alól felmentetett azon célból, miszerint a tanárgyakornokok tanítására s különösen azok gyakorlati kiképzésére több időt és gondot fordithasson. Hogy pedig a tanárok is egész idejüket a siketnémák tanításának s a maguk művelésére fordithassák, a fizetéseket a körülményekhez képest 1880-ban tetemesen felemelte. Ugyancsak ezen célból állította fel újból a gondnoki hivatalt 1878-ban, mert a két legidősebb s legtapasztaltabb tanár ideje forgácsolódott el az által, hogy a számadói tisztet s gazdai teendőket látták el.

Még ezen évben egy második fontos rendelkezése is látott napvilágot. Ugyanis a leánynövendékek érdekében kézimunka-tanítónői állást szervezett, miután már 3 évvel előbb, a fiu-növendékek iparoktatását is emelendő, külön rajztanárt nevezett ki az intézethez.

Hogy intézkedéseinek eredményét lássa, 1878. okt. 8-án személyesen is meglátogatta az intézetet s e látogatása által azon meggyőződést merithette, hogy atyai gondoskodása alatt az intézet minden tekintetben emelkedett.

Nem győznők sorra venni Ő Nmilsága minden intézkedését, de a felsoroltak is azon gondolatot ébresztik bennünk, hogy ministersége áldás a siketnémaoktatás-ügyre.

Ha ma szerencsétlenni látogatásával Ő Nmilsága a vácsi intézetet, benső megnyugvással tekinthet vissza a lefolyt évekre, mert az ma már európai színvonalon áll; berendezése czélszerű, tanárai lelkes emberek s mind a modern tanmód harczosai.

Ezekben vázoltuk Trefort Ágoston vallás- és közoktatási minister úr érdemeit a siketnémaoktatás-ügy terén. Vajha adná az ég, hogy ministersége alatt a többi meglevő intézet és iskola

is oly fejlettséget érjen el és úgy emelkedjék, mint a vácsi s hazánk siketnémái mind elnyerjék azt, a mi rájuk nézve legbecsebb, a szellemi kiképzést.

—er.

Tanerőképzésünk.

A siketnéma szakoktatás egyik fontos, de hazánkban a jelenlegi körülmények közt égetőnek (?) egyáltalában nem mondható, kérdése a tanerőképzés. Miután ez e lapok hasábjain már felvetett, csak hasznára válhatik az ügynek, ha az különféle szempontokból és különféle oldalról világíttatik meg. T. Szerkesztő úr engedelmével tehát én is bátor leszek ez ügyről szerény nézeteimet elmondani.

Hazánkban eddigelé, sajnos, nem volt szükség siketnémák tanítóira, nem volt szükség pedig egyszerűen abból az okból, mert nem voltak iskoláink és intézeteink siketnémák számára. Sokan ugyan (két-három év előtt a képviselőház pénzügyi bizottságának több tagja is) a tanítók hiányának tulajdonította ezen körülményt. A tapasztalat azonban megczáfolta ezen állítást; hiszen látható, hogy ha akadnak akár egyesek, akár társulatok avagy községek, kik a siketnémák szerencsétlen helyzetén megindulva meg akarják őket menteni és vissza akarják őket adni a társadalomnak, találunk egyszersmind olyan férfiakat is, kik buzgalommal és szakértelemmel igyekeznek és tudják is e nemeslelkűek intenczióit megvalósítani. (Mi épp az ellenkezőről vagyunk meggyőződve. Szerk.)

Sajnos azonban, hogy a fentebbi körülmény még mindig nem változott és ámbár dereng, de a hajnal még messze van.

És mig ez késik addig nem is hiszem, hogy tanerőképzésünk valami nagy haladást fog tenni, mert nem lesz szükség tanerőkre, hiszen a hazánkban lévő két nagyobb intézet maga képezi ki tanerőit és így feltehetjük róluk, hogy elsajátítják maguknak mindazon ismereteket, melyeknek segítségével rögzös és fáradságos utjaikon könnyebben haladhatnak, megszerezték maguknak a képességet siketnémákat tanítani, ha talán egyik vagy másiknál, (a mint azt alantabb bebizonyítani igyekszem) a mai állapotok szerint egyáltalában semmit ki nem fejező (?) k é p e s i t é s hiányzik is.

A kiknek pedig nincs kilátásuk arra, hogy fáradságuknak gyümölcsét élvezni is fogják, azok bizony-bizony nem nagyon fognak a siketnéma - oktatás módszerével foglalkozni és mint

szintén a tapasztalat mutatja, nem fogják magukat vizsgálatnak alávetni.

Ezen két körülménynek tulajdonítható az is, hogy nálunk a tanerőképzés szabályozva egyáltalában nincs. (Hát a 19.383/1879. számú ideiglenes utasítás? Szerk.) Az 1879. évben az egyházmegyei főhatóságok és kir. tanfelügyelőkhez intézett ministeri rendeletnek célja csakis az volt, hogy a népiskolák tanítói megnyeressenek a siketnéma-oktatás ügynek.

Hogy ezen állítás nemcsak az én felfogásom annak bebizonyítására szükségesnek tartom említett rendeletet egész teljességében idézni:

„A fenálló országos és a néhány év óta Budapesten alapított izr. magán jellegű siketnémák intézetei az ország szerencsétlen siketnéma-növendékeinek csak kisebb részét lévén képesek felvenni, hogy ez irányban is az említett baj kielégítő módon lehetőleg orvosolva legyen, szükségesnek láttam már két év előtt a kir. tanfelügyelők útján különösen a nagyobb városok tanítóit figyelmeztetni, hogy a siketnémák tanításának legalább elemeit bizonyos szakkönyvek segítségével az olyan tanítók, kik erre magukban hivatást éreznek, esetleg néhány hétig a váci országos intézetben való szemlélet és gyakorlat által annyira elsajátíthatják, hogy azután rendes tanítói teendőik mellett az azon város, vagy vidék siketnéma növendékeit is némi sikerrel oktathatják. — Egerszermind gondoskodtam arról, hogy az ilyen magán uton a siketnémák oktatására magukat kiképzett egyének az orsz. siketnémák intézetében képesítő vizsgálatot tehessenek és ha ez sikerül, erről külön oklevelet nyerjenek.“

Ugy gondolom, hogy ez egészen világosan és minden utógondolat nélkül van kimondva. Részemről egy mondatot sem találok az egészben a siketnémák intézetében alkalmazott, vagy esetleg alkalmazandó tanítóról.

Hogy pedig azok, kik a siketnéma-oktatást hivatásukul választották és valamely intézetben működnek avagy működni fognak egy kalap alá vonassanak azokkal, kik „a siketnéma-oktatásnak legalább elemeit“ „néhány hétig való szemlélet s gyakorlat által“ elsajátították és „rendes tanítói működésük mellett“ siketnémákat is taníthatnak „némi sikerrel;“ hogy amazoktól csak olyan képesítés kívántassék, mint az utóbbiaktól: azt sem az ügy, sem az intézetek, sem pedig maguk a tanítók érdekében nem kívánhatja senki sem és legkevésbé az e téren működő. Kell tehát,

hogy az előbbiektől többet kívánjunk, mint az utóbbiaktól; többet az elméleti ismeretekből, többet a gyakorlatból. Ami az utóbbit, t. i. a gyakorlatot illeti a két év mint minimum elegendőnek mutatkozik. Ennyit vesz fel a siketnémák intézete tanítóinak vizsgálata ügyében 1878. kibocsájtott porosz ministeri rendelet is.

Az elméleti ismereteknél több suly lenne fektetendő, mint az eddigelé történt a módszer segédtudományaira, t. i. a beszéd-szervek anatómiájára és fizioiogiájára és kívánatos lenne, hogy a gyakornokok ezeknek elsajátításában ne legyenek teljesen önszorgalmukra utalva, hanem egy az e téren elismert szaktekintély által vezetessenek be azok ismeretébe. A berlini siketnémák intézete gyakornokainak egy egyetemi tanár tart ezen tudományokból rendes előadásokat.

Végül szükséges lenne, hogy mindazon intézetek, melyek tanítókat képeznek ki, képesítési joggal is fel legyenek ruházva. Ennyit tartottam szükségesnek megjegyezni, részletekbe bocsátkozni cikkiróval együtt fölöslegesnek tartom.

a. — s.

Hazai intézeteink és iskoláink.

— *Az aradi siketnéma-iskola* újabb és örvendetes változásnak néz elé. Eddigelé ugyanis az iskola önkéntes adakozásból tartatott fenn, a mi habár szépen jellemzi Arad sz. kir. város közönségét és legékesebben szóló bizonyítvány áldozatkészségéről, még sem biztosíthatta ezen áldásos intézet jövőjét és kívánatos fejlődését. A jövő tanévben azonban — mint értesülünk — a város törvényhatósága veszi át az iskolát, községi jellegűvé teszi és szavatol kiadásaiért. Nemkülönben az iskola további segélyezése czéljából egy „siketnémák iskoláját segélyező egyesület“ is alakul, mely az iskola költségeinek egy részét fedezni fogja. Az egyesület alapszabályait Árkay Kálmán köz- és váltó ügyvéd, az iskola jelenlegi gondnoka már elkészítette. Az alapszabályokban meg van jelölve azon mód, mely szerint az egyesület a törvényhatósággal karöltve örök időkre gondoskodni fog az iskola fennállásáról. Talán nem is szükséges felemlitenünk, hogy ezen újabb mozgalom élén is ugyanazon lángelkű férfiak állanak, a kik az intézet alapítása körül is maradandó érdemeket szereztek már. És pedig Salacz Gyula kir. tanácsos, polgármester, Varjassy Árpád kir. tanfelügyelő, Árkay Kálmán ügyvéd és Böhm Lajos állomásfőnök stb.

— *Kaptuk a következő meghívót.* Van szerencsém t. Czimet siketnémák magán intézetemnek, VIII. ker. Népszínház-utca 28., f. hó 29-én délelőtti 10 órakor tartandó évfárá vizsgálatára tisztelettel meghívni. Budapest 1888. jul. hó. Kiváló tisztelettel Frim Antal int. tulajdonos és vezető-tanító. E meghívóból látjuk, hogy a magániskolák száma ismét egygyel több.

— *Meghívó a siketnémák vizsgálatára, mely 1888. évi július hó 28-án délelőtt 8 órakor a józsefvárosi közs. iskola épületében a „Siketnémák temesvári iskolája“ növendékeivel fog megtartatni.* Vizsgarend: 1. Ima. — Tantárgyak: 2. Hittan. — 3. Hangfejtés és írva olvasás. — 4. Olvasás és írás. — 5. Névtan. — 6. Beszéd- és értelemgyakorlatok. — 7. Nyelvtan és írásbeli dolgozatok. — 8. Szabadnyelvgyakorlatok. — 9. Számtan. — 10. Földrajz. — 11. Rajz. — 12. Szépirás. — 13. Testgyakorlat. — 14. Női kézimunkák. — 15. Záríma. — 16. Befejezés. — Az iskolába jártak: az I. oszt. 4 leány, 8 fiú s egy inas fiú, a ki valószínűleg esti oktatásban részesült; a II. oszt. 2 leány, 5 fiú; a III. oszt. 2 leány, 4 fiú; a IV. oszt. 1 leány, 3 fiú. Összesen 30-an. — A tanítással foglalkoztak: Schaffer Károly igazgató, Elias Jakab s. tanító, Ottrubay Ádám s. tanító és Klis Lajos gyakornok.

Könyvszemle.

Levél a szerkesztőhöz.

Tisztelt szerkesztő barátom!*)

Lapunk I. évfolyamának 10-ik számában, szerkesztői megjegyzésed szerint, Pivár Ignác tiszteendő úr „határozott kívánságára“ közölte azon mulatságos észrevételeit, melyekben pro primo: tiltakozik az ellen, hogy az általa szerkesztett „Bibliai történet“ kitünőségében csekélységem kételkedni bátorzkodott; pro secundo: elővette az én kis autographált „Első oktatás a bibliai történet- és erkölestanban“ című füzetkémet és irgalmatlanul elverte rajta a port, persze, mint ő maga is állítja, az ő „otthon sült esze“ után indulva. Ez óta három egész hónap telt el s még csak nem is válaszoltam a tiszteendő úrnak egy egész nyomtatott ívet elfoglalt súlyos vádjaira. Ném válaszoltam pedig

*) Főmunkatársunk e néhány sorát közölve, ez ügyet lapunkban befejeztnek nyilváníttjuk, kijelentve, hogy e sorok is csak a paritas elvének megőrzése végett látnak napvilágot.

Szerk.

azért, mivel nagy mérvű elfoglaltságom közepette, nem foglalkozhattam kevésbé fontos dolgokkal; már pedig a tisztelendő úr észrevételeit épen nem találtam oly végzetes következményűeknek, hogy ellenök azonnal védekeznem kellett volna.

Most azonban, midőn nálunk is szünetel a tanítás, néhány sorban reflectálni óhajtok a tisztelendő úr észrevételeire. És pedig feltételezván rólad, hogy neutralis álláspontodnál fogva, munkatársad „határozott kívánságát“ épp úgy figyelembe veended, kérek, hogy e levelemet egész terjedelmében közöld.

En keztűs kézzel irt bírálatomban azon egyéni meggyőződésnek adtam kifejezést, miszerint Pivár tisztelendő úr „Bibliai története“ nem olyan munka, hogy az a siketnémák intézetében tankönyvül volna elfogadható. Okadatoltam azt is, miért meggyőződésem ez? Okakatadtam a nélkül, hogy az író t sértő kifejezésekkel illettem volna.

E bírálatom megjelenése után a tisztelendő úr jónak látott egy egész nyomtatott ivre terjedő észrevételeket világá bocsátani. Észrevételeiben három czél lebegett szemei előtt. És pedig:

1-ször. Válogatott gorombaságokkal disqualifikálni engem s működésemet.

2-szor. Kierőszakolni azt, hogy munkáját a laikus olvasó közönség jónak ismerje el, minthogy sem a váczsi, sem más siketnéma intézet élén álló férfiak nem vehetik komolyan Róder bibliájának ezen kérdésekre szétszedett másolatát, mely minden szakismeret nélkül készült.

3-szor. Egy ütessel, úgy mint az egyszeri szabólegény tette, — agyonütni ugyancsak laikus közönség előtt az én kis füzetecskémet, melyet lapunk úgy ítél meg, hogy: „nyelvezete alkalmazkodik a siketnémák felfogásához.“

Nem marad tehát más hátra, minthogy én is megtegyem észrevételeimet a tisztelendő úr ezen nemes intencióit tekintve.

Teszem tehát ezt azon előleges kijelentéssel, hogy nem fogom t. olvasóink becses türelmét egy egész iven át igénybe venni.

1. A mi Pivár úr extra szótárát illeti, olyannal én nem rendelkezem, ilyen választ tehát nem is irhatok. Éljen továbbra is csak a tisztelendő azon litentiával, hogy szemenszedett gorombaságokkal álljon elő akkor, a midőn érvelnie kellene, a midőn tényeket tényekkel kellene megczáfolnia, nem pedig üres szóhalmazzal.

Azt mondja többek között, hogy „rég bemohosodott csapásokon járok,” és hogy „soványképű eredményeim az észszerűbb, a siketnéma oktatásügye iránt több komoly érdeklődést tanusító és behatóbb tevékenységet kifejtő iparkodásokat terrorizálom és lehurrogom.” No hát én ily haragos és úgy látszik a maga feletti önuralmat elvesztett tollal szemben csak annyiban válaszolhatok, hogy a tisztelendő úrnak fogalma sincsen arról, hogyan kell tisztességes hírlapi polemiát folytatni és hogy egészen megelégedett arról, miszerint az öndicséret egyike a legrútább vétkeknek. Alig tarthatom igaznak azon állítását, miszerint én „rég bemohosodott csapásokon járok,” mert még alig két éve, hogy nyilvános szakvizsgálatnak vetettem alá magamat, melyen Gönczy Pál államtitkár úr és Kárffy Titusz miniszteri tanácsos úron kívül a siketnémák váczki kir. orsz. intézetének egész tanári kara nemcsak arról győződtek meg, miszerint rendelkezem azon elméleti ismeretekkel, melyek a jelenkor siketnéma-tanítójától jogosan megkövetelhetők, hanem bemutatott siketnéma növendékeim előmeneteléből arról is, hogy azokat képezni is tudom. Különben aligha állítottak volna ki számomra első foku oklevelet, mely szerint minden tekintetben jeles képességről tettem tanubizonyyságot. Vagy valótlan tehát a tisztelendő úr fentebb idézett állítása, vagy pedig az államtitkár úr, a miniszteri tanácsos úr, az egész tanári kar összeségben magammal együtt nem értenek annyit a siketnéma-oktatáshoz mint a tudós tisztelendő úr, miben legyen megengedve kissé mégis kételkednem. A mi pedig a tisztelendő úr azon állítását illeti, hogy én „soványképű eredményeim az észszerűbb, a siketnémák oktatásügye iránt több komoly érdeklődést tanusító és behatóbb tevékenységet kifejtő iparkodásokat terrorizálom és lehurrogom” az oly rágalom, melyért ha a tisztelendő úr állását nem tekinteném, egészen más úton módon szereznék magamnak elégtételt.

Igy azonban, a jelen esetben, megelégszem azzal, hogy hivatkozván azon „soványképű eredményekre,” miket eddigelé csekélységem a siketnéma-oktatás terén Pivár tisztelendő úrnak „a siketnéma-oktatás ügye iránt több komoly érdeklődést tanusító és behatóbb tevékenységet kifejtő iparkodásai”-val szemben kivivott, lapunk tisztelt olvasóira bizom a tisztelendő eljárása megítélését.

2. Kézzel-lábbal erőlködik a tisztelendő úr a laikus olvasó közönségnek bebizonyítani, miszerint műve a siketnéma-oktatás egén valóságos éltető nap. Mert ha szakemberek előtt akarná munkáját védeni, csak nem hivatkoznék a „Váczi Közlöny,“ a „Váczi Hirlap,“ a „Keresztény-Magyarország,“ a „Magyar Állam,“ a „Népnevelő“ és végül az „Egyetértés“ bírálataira. Valjon mennyit értenek e lapok a siketnéma oktatáshoz? Annyit talán igen, mint Pivár úr. De nem hivatvák a siketnémák számára irt szakműveket megbírálni.

Hivatkozik továbbá a püspök úr Ő Exellentíája jóváhagyó és dicsérő levelére. Hiszen ha én püspök volnék, a legnagyobb kitüntetést adnám a tisztelendő úrnak azon esetben, ha a munkájában foglaltakat a siketnémák megértének.

De mint bírálatomban, melyben — ismétlem — engem rosz akarát nem vezetett, már kifejtettem, ez el nem érhető, legalább nem a siketnéma-oktatásügy jelen viszonyai között, midőn a képzés-idő ritkán terjed 6 éven túl s midőn a növendékek nincsenek tehetség szerint külön csoportokba osztva.

Ha a püspöki jóváhagyás dicsérőleg nyilatkozik a munkáról, ezt csak tartalmi szempontból teheti és a művet az elemi iskolai tankönyvek szempontjából bírálja meg. Már pedig a mi ezt illeti, magam is kijelentem, hogy igen ajánlhatom népiskolák s polgári iskolák alsó osztályai számára. Ismétlem azonban, miszerint meggyőződésem most is az, hogy e munka: nem siketnéma növendékek kezébe való, a nélkül, hogy mint hittani munka értékét kétségbe vonnám; sőt ellenkezőleg.

3. Hátra volna még kis füzetecskémet védelmeznem. Röviden teszem. A tisztelendő ur azt fogja rám, hogy bírálatomban rossz indulat vezetett. Kimutattam, hogy ez nem való. De valjon mivel indokolja ő azon eljárását, mit nem akarok bővebb jelzővel illetni, hogy teljesen nem létezőnek tekinti e füzetecskéhez irt előszót. Már pedig ez előszó nélkül a munkát absolute nem lehet megérteni. Mert a bötűnek a szerint van értelme, a mint azt használják. Ki ne tudná azt a bizonyos adomát: káromkodott a cigány. Midőn ezért a lelki-atya megfedte őt, ígyven védekezett: „Hiszen a Miatyánk is csak abból az ábécéből van összerakva.“ Az én kis füzetemet Pivár tisztelendő bizony cigánymódra magyarázta. Mit is mondtam én az előszóban? Hogy négy vallásfelekezethez tartozó növendékeimet elő kell készítnem a vallásoktatásra. Hogy nincs, ki növendékeim vallásoktatásáról

gondoskodnék. Hogy az egyes hitfelekezetek lelkészei a leghatározottabban utasítják vissza azon kérelmemet, hogy növendékeim hitoktatását fogadnák el. Hogy ily körülmények között irtam e füzetcskét, melyben az ó-testamentből vett néhány elbeszélés alapján növendékeimet elő akarom készíteni legalább arra, hogy hitoktatójukat későbbben megérthessék. Hogy miért választottam az ó-testamentomot? Egyszerűen az okból, mivel ez minden vallásfelekezethez tartozó növendék számára előkészítés. És mert így egy felekezet meggyőződését sem sértem. Vagy mit szólna a tisztelendő úr ahhoz, ha én az aradi siketnéma-iskolában a római katolikus egyház szellemében vezetném ez előkészítő oktatást, midőn az iskola fenntartói között és magában a felügyelőbizottságban református, evangélikus, görög keleti és zsidó valláshoz tartozók is vannak? Valjon e különböző felekezethez tartozó fenntartók, kiket egyesegyedül az emberszeretet indit áldozatokra, mily néven vennék ezt tőlem? Vagy a szeretet vallása függ a felekezetiségtől? Nem beszélhetek én növendékeimnek a végtelen kegyelmű Istenről és a felebaráti szeretetről felekezeties irány nélkül is? Nem taníthatom növendékeimet Isten és emberszeretetre? Vagy minthogy nem áll módomban minden növendéket azon vallásfelekezet tagjává nevelni még most, melyhez születésénél fogva tartozik, egyszersmind erkölcsi oktatás nélkül hagyjam? Nem közösek-e minden vallásban az erkölcsi szabályok? Nem alapja minden vallásnak a mindenható Istennek megismerése és imádása?

Nem fog-e az a hitoktató könnyebben boldogulni, — mert az ötödik évben már elküldöm növendékeimet saját felekezetük lelkészéhez — ha az a siketnéma gyermek némi előismeretekkel megy hozzá? Ha a tisztelendő ur nem cigánymódra ferdítene el e füzetecske tartalmát, akkor be kellene vallania, hogy az említett körülmények tekintetbe vételével, e füzetecske hízagpótló és nehezen nélkülözhető minden oly intézetben, a hol több felekezethez tartozó növendékeket kell a hitoktatásra előkészíteni.

A mi végre az abban felsorolt hibákat illeti megjegyzem, hogy abban igen is vannak hibák . . . de csak u. n. tollhibák. Sohasem levén még szokva az autographálásnál használt szintelen és szemrontó fémtintával írni, több értelemzavaró hibát ejtettem, melyeket azonban használat közben könnyű kijavítani. Ugy hogy nem is tartottam szükségesnek e tekintetben mentegetődni. Mert azt csak mindenki el fogja hinni, miszerint tudok annyit én is, hogy Ezsau volt az első szülött, nem pedig Jákob és a leczke czíme

mégis így hangzik: „Jákob és Ezsau.“ Azt is észre lehet venni, hogy e kitétel: „József király lett“ — tollhiba. A helyett „József a király tanácsosa = minisztere lett. Stb. De a tisztelendő úrnak kapóra jöttek e tollhibák.

Különben itt elvi dologról van szó. Minthogy e füzetkét kibővitem és az egész ó-testamentomot ily alakban dolgozom fel, a legközelebb megjelenendő füzetecskében ily apró hibák törölve lesznek.

Munkácskámát szeretet, a szerencsétlen siketnémák-iránti részvét sugalta. Hogy szerencsétlen növendékeim iránti szeretetemen kívül, rendelkezem egyszersmind azon ismeretekkel s képességekkel, hogy oktatásukat eredménnyel folytassam, azt úgy hiszem eddigi működésemmel már beigazoltam. És hogy rég bemozosodott csapásokon járok-e, vagy talán igazabban azon első pillanattól fogva, midőn életemet a szerencsétlen siketnémák megmentésére szenteltem, egész erőmmel, egész lelkemmel arra iparkodom, hogy szakirodalmunk gondos tanulmányozása által a magyar siketnéma-oktatás megalapításán és annak a leghelyesebb elvek szerinti keresztülvitelén fáradozom-e én is: azt a tisztelendő úr nem tudja megítélni, mert hiszen többször elárulta már, hogy előtte a siketnéma-oktatás: terra incognita.

Művecskémet tehát, melyet szaklapunk már megbírált, épen nem tartom szükségesnek a tisztelendő úrral szemben védelmezni. A ki a „Bibliai történetet“ írta annak épen helytelenítő bírálata jele annak, hogy az „Első-oktatás“ jó nyomon indult el. A mi pedig személyemet illeti, végtelenül sajnálom, hogy a tisztelendő úr jóindulatát megvonta tőlem, de majd csak tudok vigasztalódni . . .

Ezekben tevéen meg észrevételeimet, még csak azt jegyzem meg, hogy részemről a polémiát befejeztem. A mi kis lapunknak — azt tartom — egészen más a hivatása, mint az hogy polémizáljunk benne.

Ki is vagyok őszinte hived

Aradon, 1888. augusztus 1.

Roboz József.

Vegyes közlemények.

— *Szegedről vett értesülésünk* szerint Szabó Mihály képezdei igazgató úr a lefolyt tanévben 4 siketnéma gyermeket részesített tanításban. A tanítás célja nem annyira a hangbeszéd elsajátítása volt,

habár ezt sem téveszté el szemei elől, hanem hogy a gyermekek munkakedvet nyerjenek az iparágakban való kiképzetésre s hogy tanítóképző-intézet növendékeinek már az intézetben szívébe csepegtesse a szerencsétlen négyérvékűek iránti részvétet, megkedveltesse velük a humanus törekvést: a siketnémák oktatásának minél szélesb körben való fejlesztését, tanítását, hogy egykor, ha alkalmuk leend, segédkezett nyujtsanak a természet ezen árváinak. A siketnéma gyermekek, rendes tanítási órákon kívül oktattattak a képezdei ifjuság jelenlétében. Részünkről szívből üdvözljük a buzgó igazgató úrnak nemes törekvését s szerencsét kívánunk fáradhatlan buzgólkodásában célja megvalósításához. Ezeken kívül még egy leány-növendék részesült oktatásban a szegedi, apácák vezetése alatt álló, leánynevelő-intézetben. Egy irgalmas nővér tanította s tanításának mikéntjét az évrő vizsgálat napjáig titkolta, de annál nagyobb volt a meglepetés, midőn szép számmal egybegyűlt vendégek előtt beszéd s olvasási képességét, írását bemutatta. Köszönetünköt fejezzük ki e szerencsétlen nevében. — Mint biztos forrásból értesülünk: Szegeden egy siketnéma-iskola felállítása körül is fáradoznak. A siketnéma-gyermekek összeírása folyamatba vétetett s ettől van föltételezve testté létele. — Csak kitaratás, a munka megtermi gyümölcsét.

— *Utazó iskola.* Két napig tartó tanulmány-utat tettek az aradi siketnéma-iskola növendékei Arad megye észak-keleti részében. Junius hó 9-én Roboz József igazgató-tanító és Wagner Ágost, az iskola rajztanítója, vezetése alatt az iskola összes növendékei az arad-kőrösvölgyi vasut egész hosszában tanulmány-utat tettek. Minden állomáson a vasuti kocsiban kifüggesztett nagy fali térképen megjelelték a helyet, ahol vannak s rövid magyarázat nyomán tájékozást szereztek az állomás melletti községről. Így értek állomásról-állomásra. Nemkülönben az útba eső folyókat, csatornát, erdőket stb. felkeresték a térképen s megismerkedtek a térképjelzés módjával. 9-én, szombaton este 8 órakor értek az arad-kőrösvölgyi vasut végállomására, a regényes fekvésű Boros-Sebesbe, hol Paradeyzer Lajos főszolgabíró és Jahn Vilmos, a gróf Waldstein-féle uradalom igazgatója fogadták és szállásolták el a kirándulókat. Másnap megsejlelték a vasgyárat és kötőrgyárat, hol a vasárnapi munka-szünet daczára, Jahn Vilmos igazgató szívessege folytán teljes üzembe hozták a gyárakat. E rendkívül tanulságos látogatás után kocsikra ülve, a vidéket utazták be. Különösen a gróf Waldstein-féle nagy vadaskert szerzett örömet a növendékeknek. Nagy örömet szerzett továbbá a nagyobb-részt Alföldön nevedett gyermekeknek a hegymászás. A kirándulókat mindenfelé elkísérte a jólelkű főszolgabíró, kitől nehéz szívvél vettek búcsut a növendékek, kiknek bizonyára még sokáig

emlékezetükben marad a boros-sebesi út. Nem hagyható felemlítés nélkül az arad-csanádi egyesült vasutak igazgatóságának azon érdeme sem, hogy a kirádulók számára egy külön kocsit csatoltatott a vonathoz minden díj nélkül.

— *A váci tanintézetben* a siketnémák oktatására alkalmas tanerők szakszerű kiképzetése céljából 2 ösztöndíjas tanárjelölt s 2 tanítónő részére gyakornoki állomások betöltésére pályázat hirdtetett. Ezen 4, s az 1888/9-ik tanév kezdetét multhatlanul elfoglalandó állomás mindegyikével az állampénztárból 3 év tartamára havonkénti előleges részletekben folyósítandó 300 frtnyi ösztöndíj, természetbeni lakás és teljes ellátás élvezete van összekötve. Pályázhatnak nőtlen és hajadon okleveles elemi néptanítók, illetve tanítónők, vagy polgári iskolákra képesített egyének, kik magyar nyelvet s azonkívül legalább is a német nyelvet tökéletesen birják. A háziipar, vagy pedig asztaloság, fafaragászat, vagy más munkatanításban képzett tanítók előnyben részesülnek, a pályázó nők pedig okvetlenül a női kézimunkákban jártasak legyenek. A kinevezett tanárjelöltek, illetve tanítónők 3 év múlva, ha a siketnémák tanítására előírt tanképesítési vizsgát jó sikerrel kiállják, üresedés esetén az intézetben nyernek alkalmazást, vagy pedig valamely állami nép, illetve polgári iskolánál rendszeresített tanítói állomás betöltésénél hasonlóképzettségű pályázók fölött előnyös figyelembe vételben fognak részesítettni.

— *A fővárosi lapok* ez évi 194 számából vesszszük át a következő sorokat: „Siketnéma intézet Zágrá b b a n. Tavaly több emberbarát összeállt, hogy a Lampe-féle siketnéma int. megnagyobbíttassék és országossá tétessék. Az egylet élén Gasparics Ferencz püspök áll. A zágrábi bibornok érsek Mihalovics Ferencz 5000 frt adott e célra, hogy így a király uralkodói jubileuma megörökíttessék. A bizottság kérni is fogja a királyt, engedje meg az intézetet róla elnevezni. Az intézet alapja eddig mintegy 26000 frtra rug.“ Valóban szép és nemes gondolkodásra mutat a zágrábiak eme ténykedése s bizonyára nem is marad el a siker. Mikor találkozik nálunk is oly bőkezű főpap, a ki nemes adományával megveti egy új intézet, vagy iskola alapját?

— *Értesítő* a budapesti siketnémák magán-intézetéről az 1887—88. tanévben. Közl: Frim Antal int. tulajdonosa. — E tizenkét nyomatott oldalra terjedő füzetkében ad számot az intézet tulajdonosa a lefolyt tanév eredményéről. Kiveszszük belőle a következő statistikát: Nemük szerint volt 6 fiu 5 leány; vallásra nézve 6 római kath. és 5 mózes vallású; összesen 11. Ez évben 3 osztályba voltak a növendékek felosztva s az értesítőben felsorolt tanterv szerint tanítva.